

De prehistorie

TUSSEN STUWWAL EN RIVIERDUINEN

door Leo Ewals

Het grondgebied van de dorpen Malden, Heumen, Overasselt en Nederasselt, die sinds 1980 samen de gemeente Heumen vormen, is al duizenden jaren oud. Het bestaat uit een bos- en heidegebied in het oosten, en een rivierlandschap ten westen daarvan. Het bosgebied, tegenwoordig bekend als Heumensoord, ligt tegen een stuwwal uit de voorlaatste ijstijd (het Saalien, ca. 180.000–130.000 v.Chr.), grotendeels op de smeltwaterwaaier die de overgang vormt naar het lagere Maldens Broek. Het smeltwater vervoerde veel zand en grind dat men op geringe diepte nog in de bodem kan terugvinden. Op die grindlaag kwam later een dunne laag humus te liggen.

Het riviergebied dankt zijn ontstaan aan de Maas die zich vanaf het Franse Plateau de Langres een weg baant naar het noorden om bron- en regenwater dat zij op haar weg opvangt, af te voeren naar de zee. Aan het einde van de laatste ijstijd, zo'n 10.000 v.Chr., had de Maas al een groot deel van haar huidige bedding gevonden en vormde sindsdien de zuidgrens van het tegenwoordige Rijk van Nijmegen en van onze gemeente. Er ontstond langs de Maas een drassig rivierlandschap met een onderlaag van leem, door de rivier al in vroeger tijden afgezet, en daarop verhogingen, de rivierduinen die tot stand zijn gekomen door zandverstuivingen en zandafzetting vanuit de rivier. Namen als Zilverberg, Blankenberg, Valenberg, Donderberg, Bulberg, Toppenberg en Galberg wijzen erop dat daar verhogingen in het landschap waren. Op de rivierafzettingen zijn de dorpen Nederasselt, Overasselt en Heumen ontstaan. Doordat het water tussen de rivierduinen moeilijk weg kon en niet in de bodem werd opgenomen door de onderlaag van eerder afgezet leem, ontstond het vennengebied.

Gele lijn: Scandinavisch landschap tijdens het Saalien (afb. nl.wikipedia.org)

Broekkant en Droogsestraat in Malden (foto LE)

Stuifduin in het vennengebied (foto LE)

Mogelijk zwierven hier in de ijstijd al rendierjagers rond die voedsel, kleding en gereedschap hadden dat de rendieren verschaften. Vervolgens kwamen er rondtrekkende stammen die leefden van vissen en jagen en het verzamelen van noten en vruchten. Vanaf de vroege ijzertijd werd onze regio een overgangsgebied tussen Keltische en Germaanse cultuur. Op de rivierduinen vestigden zich uiteindelijk Batavieren. De Keltenstraat en de Batavierenstraat in Heumen herinneren nog aan die vroege perioden. De Batavieren leefden van landbouw en veeteelt en zochten in de bossen naar voedsel. Ze verbleven in eenvoudige woningen met wanden van palen en gevlochten takken en afgedekt met leem. Diverse bodemvondsten getuigen van deze vroege bewoning. De meest opmerkelijke zijn de grafheuvels en urnenvelden in het vennengebied, waarvan sommige recentelijk zijn opgegraven. Daar vond men behalve menselijke resten ook aardewerk, bronzen zwaarden en de grote bronzen emmer (*situla*) van Overasselt, allemaal voorwerpen uit de nieuwe steentijd (4000–2000 v.Chr.), bronstijd (2000–800 v.Chr.) en ijzertijd (800–15 v.Chr.). Ook in Malden was al vroeg bewoning, tussen het bos en het lagere, drassige Maldens Broek (waaraan de straat Broekkant herinnert). Zo zijn op het terrein van zorgcentrum Malderburch sporen aangetroffen van bewoning uit brons- en ijzertijd.